လွင်ႈလိၵ်ႈတႆးၼႂ်းၽိုၼ်ၵိၼ်လိူဝ်းၽူး
တဵမ်းဝႆႉမိူဝ်းပီၶရိတ်ႉ 1407

လၢႆးလေႃးတိၵ ၼိူဝ်းယိူၼ်း (လၼ်ႉလွမ် SOAS လၼ်ႇတၼ်ႇ)

“လိူဝ်းၽူး”ၼႆႉ ပိၼ်လိူဝ်းဝတ်ႉၵၢႆးရမ်းလူင်ၵၢၼ်ၼိူင်းၼႂ်းမိူင်းတိပ်ႊတ်ႉသေ ပိၼ်ငဝ်ႈ ငုၼ်းၶွင် ပႆးၵျႇမပၼိၵျႇယယဝ်ႉ။ ဝတ်ႉလိူဝ်းၽူးၼႆႉ တင်းဝႆႉယူႇ ၼႂ်းဝိင်းၵွၼ်ႇၵူႉရမ်း (Gurum) ၵိူင်ႇတွႆလူင်တေႇၵၼ်ႇ (Doilungdeqen) ၄ၢင်ႇၵႆလႃးသႃႉ (Lhasa) ၵၢၼ်ပိၼ် ဝိင်းလူင်ၶွင်မိူင်းတိပ်ႊတ်ႉဢၼ်ႉ မွၵ်ႈ သီႇသိပ်းသၢမ်လၵ်းယဝ်ႉ။[1]

ၽိုၼ်ၵိၼ်လိူဝ်းၽူးၵၢၼ်ဝႃႈၼႆႉၶတႃႉ ပိၼ်ၽိုၼ်ၵိၼ်ၵၢၼ်မီးဝႆႉ၄ၢင်ႈလၢႆယၢင်ႇသေ သမ်ႉ ပိၼ်ၽိုၼ်ၵိၼ်ၵၢၼ်လဝ်ႈဝူင်ႉ၄ေႃၶမ်းၶၶ, ပၢၼ်ၼိူဝ်းၶုၼ်မိင်း လိူဝ်ႈယူင်းလီး (Yongle) တၢၼ်းတွၼ်ႈပၼ်မုၼ်လဝ်ႈတိပ်ႊတ်ႉ လိူဝ်ႈဝႃႈ တေႇသျၼ်ႇသျၵ်ႉပ (Deshin Shekpa) ၽူးပိၼ်လဝ်ႈငမ်းပႆးတူၼ်ထီႉ၄ႃႈ ၶွင်ၵျႇမပၼိၵျႇယ ၽွင်းမိူဝ်ႈမၼ်းလဝ်ႈၵျႇၵဵဝ်ႇယမ်ႈ ထိူင်လဝ်ႈဝူင်ႉၶၶ, ၼႂ်းပီၶရိတ်ႉ 1407 ဢၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။ ဝိင်းလူင်ၶွင်မိူင်းၶၶ,ယၢမ်းဢၼ်ႉ ပိၼ်ဢၢၼ်လိင်း (Nanjing) ၵၢၼ်မီးတီႈလိင်ႇ၄ွင်ႇဝၼ်းတူၵ်းဝိင်းလူင်သျၢင်ႇ၄ႆး (Shanghi) ယၢမ်းလိဝ် ၄ၢင်ႇၵႆၵၼ်မွၵ်ႈ 187 လၵ်း။

လွင်ႈလႆႈ၄ွင်ႉဝႃႈၽိုၼ်ၵိၼ်လိူဝ်းၽူးၼႆႉၶတႃႉ ယွၼ်ႉပိူဝ်ႈဝႃႈၽိုၼ်ၵိၼ်ဢၼ်ႉ ပိၼ်ၼူဝ်း ၵဝ်ႇၶွင်မွၼ်ၵိူၵ်းဝတ်ႉလိူဝ်းၽူးဢၼ်ႉယဝ်ႉ။ ယွၼ်ႉပိၼ်လၢႆးမိူဝ်းၶၶ, ပၢၼ်ၶုၼ်မိင်းၶလႈ ၵမ်ႈၽွင်ႈၵေႃႈ ၄ွင်ႉဝႃႈ ၽိုၼ်ၵိၼ်ၶၶ,ၵၢၼ်၄ွတ်ႉဝႆႉမိူဝ်ႈ ပီ1407 (Chinese scroll of 1407) ၼႆယဝ်ႉ။ ယၢမ်းလိဝ် ၽိုၼ်ၵိၼ်ၼႆႉ မီးဝႆႉၼႂ်းၽၼ်ႇတၢႇၼူဝ်းၵဝ်ႇ(တီႈၵွင်ႈမဵတ်ႇ ပိင်းၼူဝ်းၵဝ်ႇမွၼ်)ၶွင်တိပ်ႊတ်ႉ(The Tibet Museum) ၼႂ်းဝိင်းလူင်လႃးသႃႉ(Lhasa) ဢၼ်ႉၼႆယဝ်ႉ။[2]

---

1 တီႈၵူၢင်ႈမၼ်းသိုပ်ႇတူလၢႆးၼႂ်းပပ်ႉ Dowman, Keith (1988), *The power-paces of Central Tibet: The pilgrim’s guide*.

2 လွင်ႈၵွင်ႈၽၼ်ႇတၢႇၼူဝ်းၵဝ်ႇၶွင်တိပ်ႊတ်ႉဢၼ်ႉ သိုပ်ႇတူလၢႆးလႆႈတီႈ http://tibetmuseum.org/

ၼႂ်းၵႃႈလွင်ႈၶိုၵ်ႉတွၼ်းၶွင်ၽိုၼ်ၵဵၼ်လိူဝ်းၽူးလိူဝ်းၼၼ်ႉ ဢၼ်လီသူၼ်ၸႂ်ၼႃႇ,ဢၼ်ၼိုင်ႈတႄႉ ပဵၼ်လွင်ႈဢၼ်ဢဝ်လိၵ်ႈၵႂၢမ်းႁႃႈၽႃႇသႃႇ,သေတႅမ်ႈဝႆႉသေ ၼႂ်းၵႃႈႁႃႈၽႃႇသႃႇ,လိူဝ်းၼၼ်ႉ သမ်ႉပႃးလိၵ်ႈတႆးဝႆႉၼႆၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၽိုၼ်ၵဵၼ်လိူဝ်းၽူးၼႆႉ တၢင်းယၢဝ်းမၼ်းမီးမွၵ်ႈႁႃႈသိပ်းမီႇတိုဝ်ႇ(50cm)သေ တၢင်းၵႂၢင်ႈမၼ်းမီးမွၵ်ႈသၢဝ်းႁူၵ်းၼိဝ်ႉ(.66cm=c.26 inches)ယဝ်ႉ။

ၼႂ်းၽိုၼ်လိၵ်ႈၼႆႉ ၶႃႈႁဝ်းတေဢုပ်ႇလၢတ်ႈလွင်ႈလိၵ်ႈတႆးဢၼ်မီးဝႆႉၽိုၼ်ၵဵၼ် လိူဝ်းၽူး၊ လွင်ႈၶိုၵ်ႉတွၼ်းမၼ်းမီးသင်လၢႆလၢႆ။ ပၼ်ႁႃလႄႈၶေႃႈထၢမ်ၵဵဝ်ႇ, လူၺ်ႈလိၵ်ႈတႆးၼႂ်းၽိုၼ်ၵဵၼ်လိူဝ်းၽူးၼၼ်ႉ သမ်ႉပဵၼ်သင်လၢႆလၢႆၼႆလိူဝ်းၼၼ်ႉၶႃႈယဝ်ႉ။

လွင်ႈၽိုၼ်ၵဵၼ်လိူဝ်းၽူးၼႆႉ ပႅင်ႈၼင်ႇၶႃႈႁဝ်းႁူႁၼ်လွမ်းတႄႉ မီးၽူႈလူင်ႉလႅၼ်ႇ,လိၵ်ႈလၢႆးသွင် ၸဝ်ႈယၢမ်ႈႁဵတ်းၵၢၼ်ၶူၼ်ႉၶႂႃႉလဵပ်ႈႁဵၼ်းတႅမ်ႈဢွၵ်ႇ, ဝႆႉယူႇ။ ၼႂ်းသွင်ၸဝ်ႈၼၼ်ႉ ၸဝ်ႈၼိုင်ႈၸိုဝ်ႈ ဝႃႈ ပႃႇမွၵ်ႉၶ ႁဵၵ်ႉၵီး ရီႉၶျၢတ်ႉသၼ်ႇ(H. E. Richardson) ၵေႃႉပဵၼ်ၽူႈလူင်ႉလႅၼ်ႇ,ၽၢႆႇပိုၼ်း ၶူဝ်းတိပႅတ်ႉသေ၊ ထႅင်ႈၸဝ်ႈၼိုင်ႈသမ်ႉၸိုဝ်ႈဝႃႈ ပႃႇမွၵ်ႉၶ ၶရိတ်ႉသျႅၼ်ႇ, တႅၼ်ၼျဵဝ်ႇလ် (Christian Daniels) ၵေႃႉပဵၼ်ၽူႈလူင်ႉလႅၼ်ႇ,ၽၢႆႇပိုၼ်း တႆးလႄႈလိၵ်ႈလၢႆးတႆးၼႂ်းမိူင်းၶႄႇ,ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

ၼႂ်းဝူင်ႈၵၢင်သွင်ၸဝ်ႈၼႆႉ ၶၢဝ်းယၢမ်းၶဝ်ႁဵတ်းၵၢၼ်ၶူၼ်ႉၶႂႃႉလွင်ႈၽိုၼ်ၵဵၼ် လိူဝ်းၽူးၼၼ်ႉ ႁၢင်ႇၵၼ်ႁႃႈသိပ်းပီပၢႆ။ ဢၼ်လၢၵ်ႇလၢႆးပိူင်ႈၵၼ်ႁႅင်းၼႃႇ,ထႅင်ႈဢၼ်ၼိုင်ႈတႄႉ လွင်ႈဝႃႈ လိၵ်ႈတႆးမီးၼႂ်းၽိုၼ်ၵဵၼ်လိူဝ်းၽူးၼႆၼၼ်ႉ ပဵၼ်ပႃႇမွၵ်ႉၶတႅၼ်ၼျဵဝ်ႇလ် ၵေႃႉ ၶူၼ်ႉႁၼ်သေတႅမ်ႈတၢင်ႇၼႄၼႂ်း ၽိုၼ်လိၵ်ႈမၼ်းလဝ်ႈမိူဝ်ႈပီ 2012 ၼႆႉၵူၺ်း။[3] ဢၼ် ပႃႇမွၵ်ႉၶ တႅၼ်ၼျဵဝ်ႇလ် ႁၼ်ဝႃႈပဵၼ်လိၵ်ႈတႆးၼႆႉ ပႃႇမွၵ်ႉၶ ရီႉၶျၢတ်ႉသၼ်ႇ,တႅမ်ႈဝႆႉၼႂ်း ၽိုၼ်လိၵ်ႈမၼ်းလဝ်ႈ မိူဝ်ႈပီ 1958 ၼၼ်ႉဝႃႈ ပဵၼ်လိၵ်ႈၵိုဝ်းၶိူဝ်း (Uighur) ၼႆယဝ်ႉ။[4]

---

3 Daniels 2012: 154-55.

4 Richardson 1958: 148.

လွင်ႈဝႃႈလိၵ်ႈတႆး မီးၼႂ်းၽိုၼ်ၵဵၼ်ၸိူဝ်းၽူးၼႆႉ ဢမ်ႇၸႂ်ႈလိၵ်ႈဢိုဝ်းၶိူဝ်း ၼႆၼၼ်ႉ ၶႃႈႁဝ်း ဢမ်ႇပေႃးမီးလွင်ႈ ထၢင်ႇထိူမ်ၵႃႈႁိုဝ်၊ ယွၼ်ႉပိူဝ်ႈဝႃႈ ပႃႇမွၵ်ႉၶတႅၼ်ၼျဵဝ်ႇလ် ပဵၼ်ၽူႈလူင်ႉလႅၼ်ႇလွင်ႈပိုၼ်းတႆးလိၵ်ႈတႆးၵေႃႉၼိုင်ႈသေ လႆႈလဵပ်ႈႁဵၼ်းတူၺ်းၽိုၼ်ၵဵၼ်ၸိူဝ်းၽူးလီငၢမ်းယူႇၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ဝႃႈၼၼ်သေတႃႇ ၼႂ်းၸႂ်ၶႃႈႁဝ်းၶႂ်ႈသိုပ်ႇလဵပ်ႈႁဵၼ်းတူၺ်းၽိုၼ်ၵဵၼ်ၸိူဝ်းၽူးၼၼ်ႉယူႇ။ သင်ပဵၼ်လႆႈတႄႉ ႁဝ်းၶႃႈလီလႆႈၵႂႃႇလူလဵပ်ႈႁဵၼ်းတူၺ်းၽိုၼ်ၵဵၼ်ဢၼ်တႄႉမၼ်းၼၼ်ႉယူႇ။ ဢၼ်ပႃႇမွၵ်ႉၶတႅၼ်ႇၼျဵဝ်ႇလဵပ်ႈႁဵၼ်းၼၼ်ႉ ပဵၼ်ငၢင်ႈၽိုၼ်မိူၼ်မၼ်းၼႆယဝ်ႉ။ ၵူၺ်းၼႃႇ ၼႂ်းၽိုၼ်လိၵ်ႈမၼ်းၸဝ်ႈ(2012)ၼၼ်ႉ မၼ်းၸဝ်ႈဢမ်ႇလႆႈဢဝ်ႇငၢင်ႈၽိုၼ်မိူၼ်ၼၼ်ႉသႂ်ႇၼႄၸွမ်း။ သင်ႁဝ်းၶႃႈလႆႈႁၼ်ၽိုၼ်တႄႉမၼ်း ဢမ်ႇၼၼ် သင်လႆႈႁၼ်ငၢင်ႈၽိုၼ်မိူၼ်မၼ်းၼႆ ႁဝ်းၶႃႈၸႃင်ႈၵမ်ႉထႅမ်ပႃႇမွၵ်ႉၶ တႅၼ်ၼျဵဝ်ႇလ်လႆႈ တႅမ်တီႈ ဢမ်ႇၼၼ်ၵေႃႈ ႁဝ်းၶႃႈၸႃင်ႈပၼ်တၢင်းႁၼ်ထိုင်လႆႈထႅင်ႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

ထႅင်ႇဢၼ်ၼိုင်ႈၵေႃႈ လွင်ႈပႃႇမွၵ်ႉၶရီႉၶျၢတ်ႉသၼ်ႇလၢတ်ႈဝႃႈ လိၵ်ႈဢၼ်မီးၼႂ်းၽိုၼ်ၵဵၼ်ၸိူဝ်းၽူးဢၼ်ၼိုင်ႈၼၼ်ႉ ပဵၼ်လိၵ်ႈဢိုဝ်းၶိူဝ်းၼႆၼၼ်ႉ ႁဝ်းၶႃႈဢမ်ႇထုၵ်ႇဝူၼ်ႉဝႃႈမၼ်းလၢၵ်ႇလႆးၼႃႇ။ လွင်ႈမၼ်းၸဝ်ႈႁၼ်ၽီတ်းၼၼ်ႉ တိုၼ်းလၢင်းပဵၼ်လႆႈယူႇ၊ ယွၼ်ႉပိူဝ်ႈဝႃႈမၼ်းပဵၼ်ၽူႈလူင်ႉလႅၼ်ႇလွင်ႈတိပႅတ်ႉၵူၺ်း၊ ဢမ်ႇၸႂ်ႈၽူႈလူင်ႉလႅၼ်ႇလွင်ႈတႆးၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ပဵၼ်ႁိုဝ်ၵေႃႈလီ လွင်ႈၽူႈလူင်ႉလႅၼ်ႇသွင်ၸဝ်ႈႁၼ်ပိူင်ႈဢၼ်ၼႆႉ။ ၶႃႈႁဝ်း ၵူၼ်ႉဝႃႈ သင်မီးၽူႈႁဵတ်းၵၢၼ်ၶူၼ်ႉၶႂႃႉတၢင်ႇၸဝ်ႈသိုပ်ႇလဵပ်ႈႁဵၼ်းလွင်ႈၽိုၼ်ၵဵၼ်ၸိူဝ်းၽူးသေ ယိုၼ်ယၼ်ၵမ်ႉထႅမ်လႄႈပၼ်တၢင်းႁူႉၵႂႃႇၼႆ တေလၢင်းႁဵတ်းႁႂ်ႈလွင်ႈလိၵ်ႈၽိုၼ်ၵဵၼ်ၸိူဝ်းၽူး ၼၼ်ႉသတ်ႉလႅင်ႈတႅၵ်ႇလႅင်းလီလိူဝ်ယူႇ ၼႆယဝ်ႉ။

မိူဝ်ႈၽွင်းပႃႇမွၵ်ႉၶ ရီႉၶျၢတ်ႉသၼ်ႇ ၵႂႃႇလဵပ်ႈႁဵၼ်းလွင်ႈလိၵ်ႈတိပႅတ်ႉဢၼ်မီးၼႂ်းၽိုၼ်ၵဵၼ်ၸိူဝ်းၽူး ၼႂ်းပီ 1949 ၼၼ်ႉ မၼ်းၸဝ်ႈလႆႈၵႂႃႇႁၼ်ၽိုၼ်ၵဵၼ် ၸိူဝ်းၽူးဢၼ်တႄႉမၼ်းသေ သမ်ႉလႆႈဢဝ်ၵွင်ႈထႆႇႁၢင်ႈ ထႆႇဝႆႉၸႂ်ယဝ်ႉ။ ၾဵမ်းလႅပ်းငၢင်ႈ (negative film)ၼၼ်ႉ မိူဝ်ႈလဵဝ်မီးဝႆႉတီႈဢွင်ႈၵဵပ်းၶွင်ၵဝ်ႇမွၼ် ဢၼ်ၸိုဝ်ႈဝႃႈ “ၽီတ်ႉရီးဝိူဝ်ႇ” (Pitt Rivers Museum) တီႈၼႂ်းဝဵင်းဢွၵ်ႉၾိူတ်ႉ မိူင်းဢင်းၵိတ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။[5] ယၢမ်းလဵဝ်

5 ၶဵပ်းႁၢင်းဢၼ်ပႃႇမွၵ်ႉၶရီႉၶျၢတ်ႉသၢၼ်ႇထႆႇဝႆႉၼၼ်ႉ ၶဝ်ႈတူၺ်းလႆႈတီႈ The Tibet Album. "Tsurphu scroll " 05 Dec. 2006. The Pitt Rivers Museum. Accessed 06 Sep. 2015 <http://tibet.prm.ox.ac.uk/photo_2001.59.6.64.1.html>.

ၷၢင်ႈၽိုၼ်ၵိၼ်ဢၼ်ႇ မီးဝႆႉၼင်ႈၵိၼ်ႉထိုဝ်ႉၼႅတ်ႉယဝ်ႉသေတႃႇ တူဝ်လိၵ်ႈ ၵၼ်မီးၼင်ႈၼႅပ်း ၷၢင်ႈဢၼ်ႇ သမ်ႉၵမ်ႉၵၢၼ်ႉလႆႈ၊ ယွၼ်ႇပၵ်းပိုၼ်ႇမၼ်းလႅၵ်ႇငလႈ ပေႃးၼႃၵ်ႈယႅႉၼႆ ၵဝ်တူဝ်လိၵ်ႈမၼ်းၽိူဝ်ႈပႅတ်ႈ။ ၽွင်းတႅမ်ႈၽိုၼ်လိၵ်ႈၼႆႇ ၼူႈၹဝ်းလႆႈၵပ်းသိုပ်ႉၵူၼ်း ၸႅတ်းၵၢၼ်တီႈဢၼ်ႈသေ ၼဝ်ၵဝ်ၼႅပ်းၷၢင်ႈဢၼ်ႇ ပိၼ်ပၵ်းယႅႉ(10MB)သေ သူင်ႉမႃး ပၼ်ၵေႃႈ ယင်းတိုၵ်ႉၽိူဝ်ႈယူႉ။ လွမ်ဝူၼ်ႇဝႃႈ သင်ၵဝ်ၼႅပ်းၷၢင်ႈ ဢင်ႉပၵ်းငဝ်ႈပိုင်းဢၼ်ႇ ၽိူမ်းၵိတ်ႉၵွၵ်ႉၼိူဝ်လေႈသေ သမ်ႉၵဝ်ဝၼ်ႇၼႃၵ်ႈ (မၢၼ်ႉၽီလူး) သွင်ႉလူတူလ်းၼႆႇ ငၼးလၢင်ႈၵၢၼ်ႉလႆႈလီယူႉၼႆယဝ်ႉ။ ပိၼ်ၷိုဝ်ၵေႃႈလီ ၼႅပ်းၷၢင်ႈၽိုၼ်ၵိၼ် လိူဝ်းၽူး ၵၼ်ပႃႇမွၵ်ႇၼရီႇၼျႃတ်ႉသၼ်ႉထႆႉဝႆႉဢၼ်ႇ ပိၼ်ၽိုၼ်မႆၢၼိုၵ်ႇၼမ်ႉလမ်ႉလွင်ႈတႃႇပိုၼ်းလိၵ်ႈ တႆးၵၼ်ၼိူင်ႈငလႈ လီလႆႈၼတ်းလုၵ်ႉသိုပ်ႉၷႃလႆၢးတႃႇၷၸ်ႈၵၢၼ်ႉလႆႈသေ ၼိူၼ်းတႅၵ်ႈၵၼ် တူလ်းတင်းၽိုၼ်ငဝ်ႈပိုင်းမၼ်း ၵၼ်မီးတီႈၵွင်ႈၵိပ်းၼွင်ၵဝ်ႉတိပ်ႈတ်ႉ ယၢမ်းလႅဝ်ငလႈၽိုၼ် မိူၼ်မၼ်းၵၼ်ထႆႉၵွၵ်ႉၵမ်းလိုၼ်းလိူဝ်းဢၼ်ႇလုၵ်ႉယူႉယဝ်ႉ။

ၽိုၼ်မိူၼ်ၵိၼ်လိူဝ်းၽူးၵၼ်ထႆႉၵွၵ်ႉၵမ်းလိုၼ်းပႆႉပေႃးၷိူင်ၵၼ်ၼိူင်ႈ မီးဝႆႉၼင်ႈဝႅပ်ႉၼွင်ၽူႈ သတ်ႉထႃးၼိူဝ်လဝ်ႈငမ်းပႆၢးၼွင်ၵႃႇမပၼိၵၢႆးယၢမ်းလႅဝ် (The 17th Karmapa)ဢၼ်ႇ ယဝ်ႉ။[6] ၼင်ႈၽိုၼ်မိူၼ်ၼႆႇၵေႃႈ တူဝ်လိၵ်ႈမၼ်းလႅၵ်ႇငလႈ ၵၢၼ်ႉယႃပ်ႉငတႉငတႉ။ ၼႅပ်းၷၢင်ႈၵၼ်သုၵ်ႉဝႆႉ ၼင်ႈဝႅပ်ႉဢၼ်ႇ ၵမ်ႈၽွင်ႈငတႉ မိူၼ်ဢင်ႉပႃႈတုၵ်ႈၼႆႇယဝ်ႉ။

ၷၢင်ႈၽိုၼ်ၵိၼ်လိူဝ်းၽူး

6 http://karmapa7.rssing.com/browser.php?indx=6371720&item=350

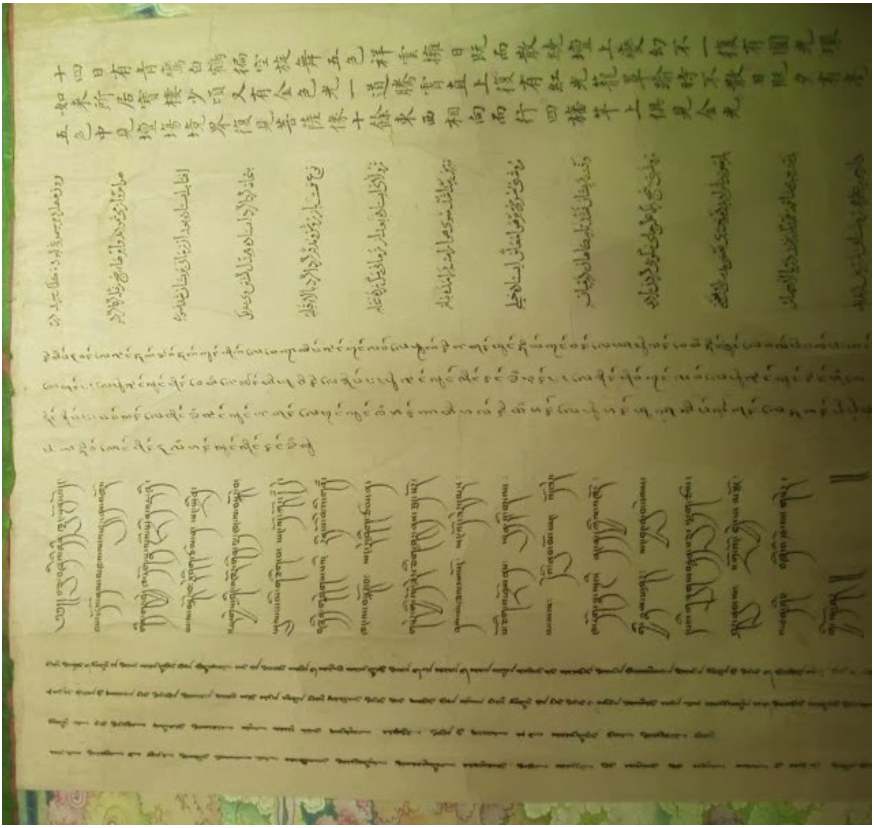

ၵၢင်ႈတူဝ်လိၵ်ႈၼႂ်းၽိုၼ်ၵီၼ်လိူဝ်းၽူး ၶၵ်ႉၼႂ်းၵၢင်ၼၼ်ႉပဵၼ်လိၵ်ႈတႆးၼႆယဝ်ႉ

ၵၢင်ႈၽိုၼ်ၵီၼ်လိူဝ်းၽူးထိုင်ႈၵၼ်ၼိုင်ႈငတႃႉ ၶၢႆႈႁဝ်းလႆႈႁၼ်မိူၼ်ႈတီႈလဝ်ႈၶူးၵၵ်ႉၵသေ,ၼ လိူင်းတႆး ယၢမ်းလဵဝ်ယူႇတီႈဝတ်ႉပုတ်ႉထရမ်း ၼႂ်းဝဵင်းလၼ်ႇတၼ်ႇသေ တိုၵ်ႉႁဵၼ်းလိၵ်ႈတႃႇလၼ်ႉၵိူမ်ႇၵေႇယူႇတီႈလၼ်ႉလွမ်လၼ်ႇတၼ်ႇ (SOAS University of London)။ ၵၢင်ႈၽိုၼ်ၵီၼ်ၼၼ်ႉ မၼ်းလဝ်ႈလႆႈမႃးတီႈၵူၼ်းလၢဝ်းၵၢင်းၵိတ်းၵေႃႉၼိုင်ႈလိုဝ်ႈ တေးဝိတ်ႇ ဝေႃးရ်ထၼ်ႇ (David Wharton) ၽူႈၵၼ်တိုၵ်ႉႁဵတ်းၵၢၼ်ၶူၼ်ႉၶူႉလွင်ႈၽေႃႇသႃႇလိၵ်ႈလၢႆး တႆးၼိူဝ်တႃႇလၼ်ႉၽီႇၵိူၵ်ႉၶျ်တီႇ(PhD)ယူႇ။ လိၵ်ႈတႆးၵၼ်မီးၼႂ်းၶိပ်းၵၢင်ႈၼၼ်ႉ သတ်ႉလိူင်ႈလီဝီႉသေ ၵၢၼ်ႇလႆႈလီယူႇၵမ်ႈၼမ်။ ႁူလ်းၼေႃႇ ယွၼ်ႉ

ၵမ်ႇလႂ်ႈယွၼ်းၵၼုလုၢတ်ႈတၢမ်းတီႈတူဝ်လဝ်ႈမၼ်းဢလႈ ၼဵပ်းၺၢင်ႈၼၼ်ႉ ၵမ်ႇလႂ်ႈသုင်ႇ ဢၼၼ်ုးၽိုၼ်လိၵ်ႈၼႂ်ႉ။

ပိၼ်ၸိုဝ်ၵေႃႈလီ လိၵ်ႈတႂ်းၵၼ်မီးၼုင်းၽိုၼ်ၵိၼ်လိူဝ်းၽူးၼႂ်ႉ ပုႇမွၵ်ႉၶ တဵၼ်ၼျိဝ်ႇလ် ၺၼ် ထိုင်ဝုႈပိၼ်တူဝ်လိၵ်ႈတႂ်းၵၼ်မီးၵုႇယုၵဝ်ႇဢၵႇတီးသုတ်း ၵၼ်တုၵ်ႉၼူၼ်ႉၺၼ်မဵၼ်း ၼႂ်ယဝ်ႉ။ မၼ်းလဝ်းတဵမ်းဝႂ်ႉဝုႈ လိၵ်ႈတႂ်းၵၼ်မီးၼုင်းၽိုၼ်ၵိၼ်ၼႂ်ႉ ၶုႈငႂ်ၢးမူၼ် တူဝ်လိၵ်ႈ တႂ်းၵုႈၺူမ်ႇၼႂ်ယဝ်ႉ။ မၼ်းလဝ်းၺၼ်ထိုင်ဝုႈ တူဝ်လိၵ်ႈတႂ်းၼႂ်ႉ လဵပ်းလုၵ်ႉတီးတူဝ်လိၵ်ႈ မၢၼ်းမုး မူဝ်းပၢၼ်ပူးၵမ်ႇၼႂ်ယဝ်ႉ။ ၵူလ်းၼေုႇ ၽွင်းမူဝ်းၼူဝ်းတႂ်း ၵဝ်ဢမႈလိၵ်ႈမၢၼ်း မုးၺ်တ်းလိၵ်ႈတႂ်းၼၼ်ႉ ယွၼ်ႉၶဝ်ပႂ်ႇၼပ်ႉယမ်သုႇသၼေုႇပုတ်ႉထဢလႈ ၶဝ်လူၵ်ႈၵဝ်တူဝ် ဢမႈလိၵ်ႈတုႇလုႉတိုဝ်းၵုမ်းတႂ်းၵူလ်းၼႂ်ယဝ်ႉ။ ၼူဝ်းတႂ်းၵၼ်ပုႇမွၵ်ႉၶ တဵၼ်ႇၼျိဝ်ႇလ် လၢတ်ႈထိုင်တီးၼႂ်ႈ မၼ်းလဝ်းလၢတ်ႈထိုင်လွင်ႈၼူဝ်းတႂ်းလူဝ်းယူႇထင်သဝ်းၽႂ်ၢႇတူၵ်းၼမ်ႉ ၼူင်း ၼႂ်ယဝ်ႉ။ တၢင်းၺၼ်ထိုင်ပုႇမွၵ်ႉၶတဵၼ်ႇၼျိဝ်ႇၼႂ်ႉ သၢၼ်ၶတ်းၵၼ်တင်းတၢင်းၺၼ် ထိုင်ၽူးလုင်ႉလဵၼ်ႇၽႂ်ၢႇပုၼ်းဢလႈ ၽႂ်ၢႇလိၵ်ႈလႂ်ၢးတႂ်းလူဝ်းယၢမ်းတဵမ်းလၢတ်ႈမုးမူဝ်းၵွၼ် တၢင်းလူဝ်းၼၼ်ႉယူႇၽွင်းသေ ပိၼ်ပၼ်ၺျ(ၶေုႈထၢမ်)တုႇၽူး ၺ်တ်းၵၢၼ်ပုၼ်းဢလႈၵၢၼ် လိၵ်ႈလႂ်ၢးၶဝ် ထုၵ်ႇလီသုပ်ႇၺ်တ်းၵၢၼ်ၼူၼ်ႉၼုႉၵုႇထင်ႈယူႇယဝ်ႉ။

တုႇၶေုႈလူပ်းလင်ၽိုၼ်လိၵ်ႈၼႂ်ႉဢတႉ ၶုႈၺဝ်းၶုႈလၢတ်ႈဝုႈ ၽိုၼ်ၵိၼ်လိူဝ်းၽူး ၵၼ် ၺ်တ်းဝႂ်ႉမူဝ်းပၢၼ်ၶုၼ်ၺေုၶမ်းဢၶ ပၢၼ်ၶုၼ်ၼူဝ်းမိင်း မူဝ်းပီ 1407 ၼၼ်ႉ ပိၼ်ၽိုၼ်ၵိၼ် ၵၼ်မီးၵုႇယုၺူၵ်းပၢၵ်ႇပီပႂ်ၢသေ မီးၵုႈၶၼ်ယုႆႇလူင်တုႇပုၼ်းၽိုင်ႈဢေႈလိၵ်ႈလႂ်ၢဢလႈလွင်ႈ ၵၢၼ်ၵပ်းသုပ်ႇၼုႆးဝူင်ႈၵၢင်လၢဝ်း ဢၶႇဢလႈလၢဝ်းတိပ်တ်ႉၵူလ်းၵမ်ႇၵုး မီးၵုႈၶၼ်ယုႆႇ တုႇပုၼ်းလိၵ်ႈလႂ်ၢးတႂ်းဢတႉဢတႉဝုႈဝုႈယူႇယဝ်ႉ။ လွင်ႈဝုႈၼူဝ်းတႂ်းၺဝ်းမီးပုၼ်းယိုင်ႉယုႆႇ မီးၵၢၼ်ၵပ်းသုပ်ႇၵၼ်တင်းၶုၼ်မူင်းဢၶႇၼႂ်ၼၼ်ႉ ၽိုၼ်ၵိၼ်ၼႂ်ႉ လုၵ်းမၼ်ႈယုၼ်ယၼ် ပိၼ်လၵ်းထၢၼ်ဝႂ်ႉယူႇယဝ်ႉ။ လူဝ်သေၼၼ်ႉ လွင်ႈဝုႈၼူဝ်းတႂ်းၺဝ်း မီးလိၵ်ႈလႂ်ၢးမုး ၺုင်ၼၢၼ်း လွင်ႈပုၼ်းလိၵ်ႈလႂ်ၢးတႂ်း ၵိၵ်ႇလဵမ်လွင်ႈလဝ်းၼူးမေုလိၵ်ႈတႂ်းဢလႈလွင်ႈလိၵ်ႈ လင်ႇၵုႇလူင်တႂ်းလူဝ်းၼၼ်ႉ ၽိုၼ်ၵိၼ်ၼႂ်ႉ ပိၼ်လၵ်းထၢၼ် တီးၵၢင်ႈၵိင်တုႇၽူး ၺ်တ်း ၵၢၼ်ၼူၼ်ႉၼုႉၶဝ်ယူႇယဝ်ႉ။

Daniels, C. (2012), 'Script without Buddhism: Burmese influence on the Tay (Shan) script of Mang2 Maaw2 as seen in a Chinese scroll painting of 1407', *International Journal of Asian Studies,* vol. 9, issue 02 (07/2012).

Dowman, Keith (1988), *The power-paces of Central Tibet: The pilgrim's guide*. London: Routledge & Kegan Paul.

Richardson, H. E. (1958), The Karma-Pa Sect, a historical note, *Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland,* 1 October 1958, Issue 3/4, pp.139-164.

Richardson, Hugh E. (1998), *High Peaks, Pure Earth*. London: Serindia Publications, Plate 91. "The Great Scroll, Mtshur-phu."

The Tibet Album. "Tsurphu scroll " 05 Dec. 2006. The Pitt Rivers Museum. <http://tibet.prm.ox.ac.uk/photo_2001.59.6.64.1.html> online accessed 06 Sep. 2015.

The 17th Karmapa. "Buddhist Ritual Assembly Performed by Karmapa to Glorify the First Ming Emperor Taizu" 17 Jan. 2014. 2015. <http://karmapa7.rssing.com/browser.php?indx=6371720&item=350> online accessed 11 Sep 2015.

ၶေႃႈမၢႆ

ၽိုၼ်လိၵ်ႈၼႆႉ ၵဝ်တဵမ်ႈသႂ်ႇၼႂ်းပပ်ႉ ၶၢဝ်းတၢင်းသီႇၸူဝ်ႉ၊ မၢႆ 17 (2015)။